

ДАЙДЖЕСТ ЗМІН В ОХОРОНІ ЗДОРОВ'Я

ЩОМІСЯЦЯ У КОЖНІЙ ОРДИНАТОРСЬКІЙ

ДЛЯ ЛІКАРІВ

БЕЗПЕРЕРВНИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК: ПЛАНИ НА 2023-Й

ІРИНА МИКИЧАК

заступниця Міністра
охорони здоров'я України

Лікарі належать до тих фахівців, які розвиваються і вдосконалюються постійно та безперервно. Відповідати викликам часу для лікарів життєво важливо не у метафоричному сенсі — від вас справді залежать життя. Бути в курсі прогресу медичної науки, опановувати нові методи й підходи — одна з умов надання безпечних і якісних медичних послуг.

Щоб навчання лікарів було якісним, фаховим і цікавим, Міністерство охорони здоров'я формує систему безперервного професійного розвитку (БПР). Це дозволяє розвивати конкурентоспроможний ринок провайдерів освітніх заходів для медиків. Заходи ці насамперед мають базуватися на принципах доказової медицини. Подібні системи давно функціонують у США, ЄС, Великій Британії та багатьох інших країнах світу, щоб гарантувати якісні освітні послуги медичним працівникам.

Наша мета — надати лікарям впевненість у тому, що будь-який курс, семінар чи тренінг у цій системі дозволить розвинути нові навички і компетенції та досягти бажаного рівня фаховості. Що б ви не обрали — це буде хороше навчання, яке піде на користь вам і вашим пацієнтам.

Розвиток системи БПР в Україні триває з 2019 року. І вже у 2022 році було проведено близько 3 500 заходів, які відповідають вимогам держави до БПР та базуються на принципах доказової медицини.

Що ж нового в системі безперервного розвитку лікарів у 2023 році?

Електронна система БПР. Вона створюється для прозорих і рівних можливостей провайдерів освітніх послуг. Це допоможе медичним працівникам обирати добросовісних провайдерів для якісного навчання.

Залучення нових груп працівників сфери охорони здоров'я — фармацевтів, медичних сестер і братів, працівників з вищою немедичною освітою, які працюють у сфері охорони здоров'я (зокрема співробітників МОЗ, НСЗУ, ДОЗ, інших державних установ), реабілітологів. До них тепер будуть застосовуватися сучасні вимоги щодо проходження БПР.

Розширення можливостей для розвитку. Це відбуватиметься за рахунок участі у нових форматах, таких як «групи рівних». «Групи рівних» — це

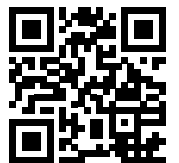
можливість систематично навчатися у групі з рівними колегами на базі медичного закладу. Лікарі зможуть ділитися власним досвідом складних випадків та разом їх аналізувати. Впевнена: такий нетворкінг допоможе побудувати професійні зв'язки між колегами і поліпшити якість медичної допомоги.

Вплив медиків на якість заходів БПР. Працівники охорони здоров'я зможуть у майбутньому надавати відгуки щодо заходів БПР, які вони відвідали, і надсилати до Центру тестування відгук про своє навчання.

Перелік зареєстрованих державою заходів БПР можна знайти на сайті Центру тестування МОЗ України:

БПР

Заходи

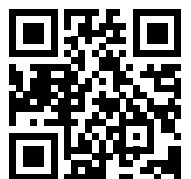

Що почитати:

• *Постанова Кабінету Міністрів України про систему безперервного професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників*

• *Наказ МОЗ про деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів. Тут є Порядок атестації лікарів, Номенклатура спеціальностей та критерії нарахування балів.*

ЯК ФОРМУВАТИМЕТЬСЯ РИНОК БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ В ІНТЕРЕСАХ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У процесі вдосконалення системи безперервного професійного розвитку (БПР) медичних і фармацевтичних працівників МОЗ проводить зустрічі із зареєстрованими провайдерами таких заходів. Так, лише в листопаді та грудні до обговорення планів розвитку системи долучилися понад 200 учасників, які здійснюють післядипломне навчання та БПР медичних працівників.

«Наша мета — забезпечити високу якість заходів БПР на основі найкращих світових практик. Ми будемо ринок безперервного професійного розвитку, що працюватиме в інтересах медичного працівника і гарантуватиме якісне навчання. Медичні працівники повинні чітко розуміти, хто з провайдерів добросовісний, де і в кого краще проходити навчання для того, щоб отримати не лише бали за підвищення кваліфікації, але й знання та корисні матеріали для розвитку», — зазначила заступ-

ниця Міністра охорони здоров'я Ірина Микичак.

Нині МОЗ працює над нормативним урегулюванням БПР для всіх медичних працівників, включно з фармацевтами, медичними сестрами та братами у школах, а також розробляє електронний інструмент реєстрації провайдерів і заходів БПР.

Зміни, які впроваджуються вже зараз, створять прозору та зручну систему для провайдерів послуг БПР, медиків та фармацевтів, а також мінімізують корупційні ризики.

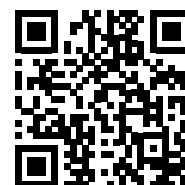
«Ми робимо зручнішою та простішою сьогоднішню систему реєстрації провайдерів БПР та спрощуємо всі процеси, роблячи їх більш прозорими. Також розпочали проведення консультацій зі стейкхолдерами, щоб рухатися в єдиному векторі й мати постійний діалог щодо впроваджен-

ня змін», — наголосила заступниця Міністра охорони здоров'я з питань цифрового розвитку Марія Карчевич.

Прозорий механізм реєстрації провайдерів і заходів буде забезпечено за допомогою електронної системи БПР. На першому етапі запуску ця система дасть змогу як реєструвати провайдерів та їхні заходи, так і подавати апеляцію щодо відмови в реєстрації. Запуск електронної системи заплановано в першому півріччі 2023 року.

«МОЗ України продовжує працювати над побудовою ефективної прозорої системи безперервного професійного розвитку працівників сфери охорони здоров'я, яка буде задовольняти потреби всіх її учасників: провайдерів БПР, медичної спільноти, закладів освіти та інших партнерів», — підсумувала Ірина Микичак.

План МОЗ на лютий такий: організувати зустріч щодо БПР безпосередньо з медичними працівниками, поінформувати про плани розвитку системи та дізнатися їхні запити щодо професійного розвитку. Будемо вдячні, якщо медпрацівники поділяться з нами своїми питаннями за допомогою цієї форми:

НАКАЗ МОЗ ПРО БЕЗПЕРЕРВНИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК: ЯК ПРОХОДИТИМЕ НАВЧАННЯ МЕДИКІВ

Починаючи з 2023 року, в Україні діє наказ Міністерства охорони здоров'я про подальше удосконалення системи післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку фахівців з фаховою передвищою, початковим рівнем (короткий цикл) та першим (бакалаврським) рівнем вищої медичної і фармацевтичної освіти та магістрів з медсестринства.

Передусім наказ затверджує Положення про заходи БПР. Які саме?

Цикли спеціалізації

У Положенні сказано, що фахівці проходять цикли спеціалізації в закладах фахової передвищої/вищої (післядипломної) освіти. Навчання може бути очним або дистанційним у теоретичній частині. Водночас практичні й лабораторні заняття передбачають лише особисту присутність фахівців у тренінгових центрах. Після успішного оцінювання їм видається свідоцтво про проходження спеціалізації.

Крім того, фахівці мають право проходити спеціалізацію з кількох спеціальностей, якщо є така необхідність.

Цикли тематичного удосконалення

Також спеціалісти мають проходити цикли тематичного удосконалення. Це навчання за професійними програмами з метою оновлення та отримання нових знань. Від циклів спеціалізації воно відрізняється тим, що

може проводитися поза закладами освіти — як, наприклад, різноманітні тренінги.

Важливо, щоб програми циклів тематичного удосконалення відповідали принципам доказової медицини, галузевим стандартам у сфері охорони здоров'я та вимогам до компетентностей, передбачених кваліфікаційними характеристиками працівників. Тривалість циклу — від 45 до 75 навчальних годин. Фахівцям, які закінчили навчання та успішно пройшли підсумкову атестацію, видається посвідчення.

Як саме заклади освіти визначають потребу фахівців, котрі будуть там навчатися?

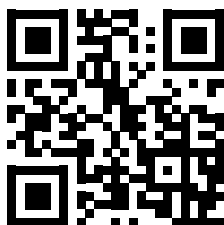
Положення говорить, що заклади охорони здоров'я, а також медичні фахівці, котрі працюють як ФОП, повинні інформувати заклади освіти про свої потреби. Відтак там формуються календарно-тематичні плани.

Як потрапити на навчання?

Заклад освіти надсилає путівку до закладу охорони здоров'я, де працює фахівець. Після цього керівник фахівця видає наказ про відрядження. Прибувши на навчання, фахівець показує такі документи:

- путівку на навчання;
- копію наказу про направлення на навчання;
- паспорт;
- диплом або його засвідчену копію;
- свідоцтво про проходження спеціалізації, посвідчення про проходження циклів тематичного удосконалення (за наявності).

Усі деталі Положення, а також перелік циклів спеціалізації та циклів тематичного удосконалення можна знайти на сайті МОЗ за QR-кодом:

ЯК НАВЧАТИСЯ МЕДИЧНИМ ПРАЦІВНИКАМ У РАМКАХ БПР

ЦИКЛИ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ

Місце проведення:

заклад освіти

Формат:

теорія — очно/дистанційно
практика — очно

Результат:

свідоцтво про проходження спеціалізації

ЦИКЛ ТЕМАТИЧНОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

Місце проведення:

може бути поза закладами освіти

Формат:

залежно від програми

Тривалість циклу:

від 45 до 75 навчальних годин

Результат:

посвідчення

ЯК ПОТРАПИТИ

Повідомити заклад освіти про свою потребу навчатися. Заклад надсилає путівку на місце роботи фахівця, керівник видає наказ про відрядження.

«ДЯКУЄМО СЕРЦЕМ»: ІСТОРІЇ МЕДИКІВ ВІЙНИ

Сьогодні тисячі медичних працівників щоденно борються за кожен удар серця — у бомбосховищах, у лікарнях, удома. Українські медики демонструють професіоналізм і неймовірну мужність. Вони продовжують рятувати життя, іноді — ризикуючи власним.

Міністерство охорони здоров'я України разом із Бюро ВООЗ в Україні, за фінансової підтримки Європейського Союзу в рамках ініціативи ВООЗ і ЄС щодо розвитку системи охорони здоров'я в Україні продовжує національну кампанію «Дякуємо серцем».

Її присвячено відважним українським медикам, які під вибухами та обстрілами надають допомогу тим, хто їй потребує.

Пропонуємо вам одну з історій, задокументованих у рамках проєкту.

«Уявляєте картину? У двір пологового заїжджає лікарняний бус у супроводі російських танків»

Наталія Орловська, лікарка-анестезіологиня Ірпінського пологового будинку в смт Ворзель, розповідає про безперервну роботу під обстрілами в російському оточенні та допомогу пораненим цивільним.

«Моя зміна почалася 26-го лютого. Вже тоді навколо гуркотіло, а лікарня опинилася в оточенні.

Вагітних жінок везли до нас. Робили кесареві розтини, приймали пологи. І все це — під постійними обстрілами. Робиш анестезію на операції — все тремтить. Кожного разу боялися, що зараз нас всіх накриє. А потім вулицями поїхали V-танки. Дивишся і думаєш: «А якщо розверне гармату?» Від пологового тоді нічого б не лишилось.

Першого березня вимкнули освітлення. Працювали на генераторі, щоб прогріти лікарню на ніч або дати світло в операційну.

Лікарі спали в одязі на перших-ліпших ліжках, бо падали від втоми. Жінки з немовлятами тіснилися на матрацах, у коридорах, закутані, мов ті орлиці. Та ніхто не панікував, ніхто не вчиняв істерик.

Низький уклін місцевому населенню, допомагали нам. Хлопці дістали купу ліків, приносили курей, консерви. Пам'ятаю, хтось приніс відро теплового курячого бульйону. Уявляєте? Зварили десь. А місцевий лікар щовечора стежками ходив додому. Курочок годував і варив гарячий суп чи кашу. Ми в ординаторській під світлом ліхтариків вечеряли, чай пили — а він нам їжу приносив.

Третього березня почали привозити поранених цивільних. Окупанти просто відстрілювали мирних, як мішені... Хлопець із кульовим у хребет. Чоловік із легеневою кровотечею. Хіба в нас були хірурги для таких операцій? Але допомогу потрібно надавати. Оперували наші акушери-гінекологи. Потім знайшли ще двох місцевих хірургів, вдалося їх привезти. Ми давали наркоз, знеболювали, переливали, робили все, що могли.

Привезли хлопця з простреленою стегною артерією. Аж раптом у

нього зупинка серця. Реанімували, запустили, перев'язали. А далі? Треба рятувати ногу від гангрени, а ми заблоковані. Або приїхала машина з білими пов'язками і написом «ДЕТИ». А там 11-річна дівчинка на задньому сидінні без тям, прострелена голова. Це був жах. Усі плакали, така вона гарненька. Надали їй допомогу, рану закрили, і вона за два дні прийшла до тям. Усіх впізнала, заговорила. Ми були щасливі.

Того дня до нас заїхали окупанти. Вийшли з автоматами. Я думала — все. А дівчата наші не витримали. Почали кричати: «А дівчинку маленьку за що? Це що, військовий об'єкт?» Вони розвернулися і поїхали. Всі перехрестилися, бо думали, що то кінець.

Хочу висловити глибоку вдячність нашим керівникам, які були поруч.

Завідувачка пологового, як мати, про всіх піклувалася, заспокоювала. Два чоловіки, які були на партнерських пологах із жінками, нам і підлогу мили, і воду носили, у всьому допомагали. Ми жили, як одна велика родина.

Директор лікарні Антон Довгопол весь час намагався з Бучі прорватися до нас. Двічі йому це вдалося. Привозив ліки, продукти, воду. А на третій раз окупанти його не випустили. У нас тоді закінчувалася їжа, дизпального для генератора лишилося на добу, тяжкі поранені потребували евакуації. І восьмого березня сталося диво! Уявляєте картину? У двір пологового заїжджає лікарняний бус у супроводі російських танків. А за кермом — наш директор. Не знаю, чого це йому коштувало, але ми були вражені. Це був подвиг. Тоді ми забрали з машини їжу, смаколики, воду, а туди завантажили тяжких хворих: ту дівчинку і хлопців із пораненням хребта і стегна.

Дев'ятого березня вдалося евакуюватися і решті. Спочатку зеленим коридором забрали жінок із дітьми. Останньою машиною їхали ми, медики. Як добирались, я вже не пам'ятаю, бо і стріляли, і бомбили, і городами їхали. У мене ще довго перед очима стояли ті картинки. Та у квітні ми повернулись у пологовий. Відмили, почистили, налагодили роботу».

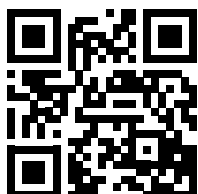
ЩО ПОРАДИТИ ПОЧИТАТИ ПАЦІЄНТАМ, ЯКІ ЗВЕРТАЮТЬСЯ ДО ЛІКАРІВ ЧЕРЕЗ СТРЕС?

Розлука з сім'єю, вимушений переїзд, невизначеність сьогодення й завтрашнього дня, до того ж постійні повітряні тривоги та обстріли — це нова реальність українців. Тож не дивно, що нові обставини життя зумовлюють підвищення рівня стресу. А відтак зростає і частота звернень до лікарів через спричинені переживаннями захворювання.

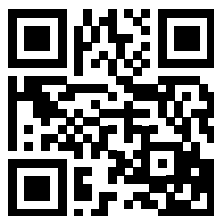
Вміння впоратися з власними емоціями та страхами — одна з найважливіших навичок у наш час. Помічниками в цьому можуть бути не тільки лікарі, а й корисні інформаційні матеріали від експертів галузі ментального здоров'я. У **«Спільнотеці»** — бібліотеці знань від ЮНІСЕФ — є десятки інформативних брошур, листівок та інших матеріалів, які допоможуть зрозуміти свій стан та стабілізувати його у різних життєвих обставинах.

«Якщо хочеться додому: поради щодо стабілізації психологічного стану батьків та дітей, які залишили свої домівки»

Під час війни багато родин змушені покинути свої домівки та вирушати у невідомість у пошуках безпечного місця. Прибувши на місце тимчасового перебування, батьки та діти мусять адаптуватися до нових умов. Брошура розповідає про те, якими є етапи адаптації до нового життя/дому, та містить поради щодо того, як підтримати себе та дітей різного віку в нових для них обставинах.

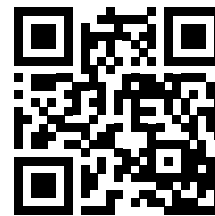
«Рекомендації для батьків щодо підтримки дітей, які втратили здоров'я та зазнали ушкоджень внаслідок війни»

Коли батьки дізнаються про стан здоров'я дитини, спричинений ушкодженнями, то почуваються пригніченими, розгубленими, наляканими. Вони так само, як і дитина, потребують підтримки, особливо в перші дні після трагедії. Рекомендації, подані у брошурі, допоможуть батькам оговтатися самим та підтримати дитину, яка втратила здоров'я внаслідок

ушкоджень і травмувань; підготуватися до нелегкої розмови з дитиною про те, що сталося; допомогти дитині адаптуватися в нових умовах і впоратися з можливими труднощами.

«Що треба знати про посттравматичний стресовий розлад (ПТСР): інформація для батьків»

Війна в Україні зруйнувала відчуття безпеки і призвела до стресу, психологічні наслідки якого можуть перекреслити здорове майбутнє як дорослих, так і дітей. Пережитий травматичний досвід може стати причиною розвитку посттравматичного стресового розладу (ПТСР). Брошура пояснює, що це за розлад, у кого, коли і як він може проявитися. Також матеріали містять поради щодо того, як послабити ризики виникнення ПТСР та пришвидшити зцілення від недуги батьків та дітей.

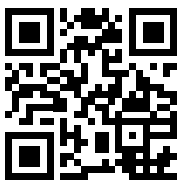
Що отримати ці та інші матеріали, потрібно зайти на сайт «Спільнотеки» spilnoteka.org, встановити фільтр відповідної теми («Психологічна підтримка та батьківство» або іншої) і безкоштовно завантажити обрані матеріали. Їх можна використувати в електронному форматі або за потреби роздрукувати.

До того ж на сайті доступні актуальні інформаційні матеріали з тем гігієни, безпеки, освіти, харчування та фізичного та ментального здоров'я дітей від 3 до 18 років. Брошури, листівки, комікси, розмальовки, робочі зошити, ігри, мультфільми та книги — користувачі можуть обрати матеріал у будь-якому форматі.

ПИТАННЯ / ВІДПОВІДІ

? Де медичним працівникам шукати якісні освітні заходи, які є частиною системи БПР і гарантують отримання балів БПР у випадку проходження навчання?

Бали БПР можна отримати, пройшовши навчання на заходах, які зареєстровано уповноваженою МОЗ організацією — ДНП «Центр тестування МОЗ України». Медичні працівники можуть переглянути перелік зареєстрованих державою заходів БПР та обрати захід, який найбільше відповідає їхньому запиту на навчання, на сайті ДНП «Центр тестування МОЗ України»:

? Яким чином участь у міжнародних заходах враховується в рамках БПР та як визначити кількість балів за участь у таких заходах? Чим відрізняються між собою закордонні, іноземні та міжнародні заходи?

Відповідно до примітки 1 до додатка 4 до Порядку атестації лікарів, затвердженого наказом МОЗ від 22.02.2019 № 446, кількість балів за заходи, які відбуваються у країнах з високим рівнем доходу (за рейтингом Світового банку) або акредитовані за кордоном чи в Україні ЕАССМЕ/АССМЕ/RCPCSC чи сертифіковані ERC/ILCOR/АНА, під час підрахунку загальної кількості балів множиться на 2.

Закордонні заходи — це заходи, які проводяться за межами України. Іноземні заходи — це заходи, які проводяться провайдерами інших держав.

Міжнародні заходи (конференції) — це, відповідно до критеріїв Міністерства освіти і науки України, заходи, до організації проведення яких залучено не менше трьох закордонних співorganizаторів та кількість учасників у яких становить не менше 100 осіб (для всеукраїнських — не менше 60 осіб). Якщо у заході беруть участь зарубіжні спікери, це є заходом з міжнародною участю.

? Хто і яким чином контролює та перевіряє нарахування балів БПР?

Перевірку відповідності нарахування балів здійснює Центр тестування МОЗ України. Провайдер вказує, скільки балів вартує його захід, а агенція перевіряє та верифікує це.

За проходження заходів БПР, які не відповідають вимогам Положення про систему безперервного професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14.07.2021 № 725, бали не нараховуються.

? Яким чином та хто визначає, яка кількість балів нараховується учаснику за захід БПР, який він відвідав?

Критерії нарахування лікарям балів БПР визначено у додатку 4 до Порядку атестації лікарів, затвердженого наказом МОЗ від 22.02.2019 № 446.

Планується, що в майбутньому електронна система БПР автоматизовано рахуватиме бали за встановленою логікою. В найближчій перспективі розвитку електронної системи БПР передбачено автоматизований облік балів слухачів БПР.

Остаточне рішення щодо зарахування під час атестації балів БПР, зазначених в особистому освітньому портфолію та сертифікаті, приймає атестаційна комісія.

? Чи передбачається державне фінансування на отримання обов'язкових щорічних балів БПР та яким чином ці кошти будуть розподілятися?

Так, передбачається державне фінансування здійснення БПР за комбінованою моделлю, що включає два складники:

- 1) фінансування проходження лікарями циклів тематичного удосконалення у закладах вищої (післядипломної) освіти відповідно до вимог наказу МОЗ від 22.07.1993 № 166 (зі змінами);
- 2) відшкодування витрат лікарів на оплату участі в інших заходах БПР (семинарах, тренінгах, майстер-класах, фахових школах, науково-практичних конференціях тощо). Зараз МОЗ спільно з Міністерством фінансів України опрацює проект Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення безперервного професійного розвитку працівників сфери охорони здоров'я на 2023 рік. Відповідно до проекту, у 2023 році сума відшкодування коштів на одного лікаря за навчання на всіх заходах БПР не може перевищувати 2 000 грн.